

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA
Izpitna pola 1

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 24. avgust 2009

SPLOŠNA MATURA

RAZPRAVLJALNI ESEJ

SESTRE IZ DVEH RAZLIČNIH SVETOV

Kandidat je v eseju skušal

- A** primerjati družinske razmere in družbeno okolje, v katerih odraščajo sestre Bennet in sestri Kalmus;

do 4 + do 4 točke

za **primerjavo družinskih razmer in družbenega okolja**, v katerih odraščajo sestre Bennet in sestri Kalmus, npr.: Sestre Bennet in sestri Kalmus živijo v podobnem družinskem okolju, v katerem med starši ni več ljubezni. Gospod Bennet, ki je že kmalu spoznal ženino omejenost in plehkost, svoje nenaklonjenosti do nje ne kaže pred dekleti. Njegova kritičnost do žene je opazna le v ironičnih komentarjih, v katerih se iz nje norčuje, teh pa nekatere hčere ne razumejo. Gospa Kalmus pa svoje nenaklonjenosti do moža, ki prihaja iz nižjega socialnega okolja, pred hčerama ne skriva. Obe sta priči materinim ljubezenskim avanturam med počitnicami, ki jih preživljajo same, brez očeta. V obeh družinah se moža zaradi nerazumevanja z ženo odmakneta od družine, gospod Bennet se zateka h knjigam in v naravo, gospod Kalmus pa skrbi le za posle in zaradi naporenega in nezdravega življenja kmalu umre. Družbeno okolje, v katerem odraščajo sestre, pa se precej razlikuje. Bennetova dekleta živijo na angleškem podeželju v začetku 19. stoletja. Socialne razlike med podeželsko gospodo, v katero sodi tudi družina Bennet, so velike. To vpliva tudi na položaj, ki ga imajo potomci posameznih družin v družbi. Gospoda si krajša čas z medsebojnim obiskovanjem in z raznimi družabnimi srečanji, med katerimi so za mlade najprivlačnejši plesi. Ker je za tisti čas pomembno, da se mladi čim prej poročijo in si s poroko pridobijo socialno varnost, so plesi priložnost za iskanje stanu primernega partnerja. Sestri Kalmus živita več kot sto let kasneje v slovenskem podeželskem mestecu. V nasprotju z mirnim življenjem v Angliji je življenje v poznih tridesetih letih preteklega stoletja na Slovenskem vse prej kot umirjeno. Prihajajoča 2. svetovna vojna že grozeče kaže svoj obraz z gospodarsko krizo in s političnimi spremembami, kar vse občutijo prebivalci mesteca in tudi "graščine". Med ljudmi se že čuti vse večja socialna in politična razslojenost, rasteta občutek ogroženosti in strah pred prihodnostjo;

(do 2 + do 2 točki)

za **predstavitev družinskih in družbenih razmer brez primerjave**;

8 točk

- B** razložiti, kako na življenje mladostnic vpliva družbeno okolje;

do 3 + do 3 točke

za **razlago, kako na življenje mladostnic vpliva družbeno okolje**, npr.: Sestre Bennet živijo v času, ko je življenje zamejeno z družbenimi normami. Dekleta iz premožnejših družin že od malega vzgajajo, da se je potrebno dobro poročiti, saj je njihova uveljavitev v družbi odvisna od poroke, ta pa od stroge socialne razslojenosti. Družina Bennet pa je ujeta tudi v zakon o dedovanju. Ker gospod in gospa Bennet nimata moškega potomca, bo po smrti gospoda Benneta posestvo dedoval njegov najbližji moški sorodnik, ne hčere. Zato gospa Bennet zaradi skrbi za prihodnost svojih otrok hčere skoraj bolešno sili v čimprejšnjo poroko in jih prepričuje, da za zakon ljubezen ni najvažnejša. Erna in Heda Kalmus zavračata materin vpliv, ker ji zamerita njeno sebično življenje in njen odnos do očeta. Na najstnici zato vpliva nemirno družbeno dogajanje, ki je vdrla v njihovo "graščino" z novima prebivalcema. To sta materin zadnji ljubimec, ruski emigrant Skobenski, in njun bratranec Feliks. Oba postaneta sicer člana družine, a vsak po svoje prinašata v njuno življenje zavedanje o velikih spremembah, ki jih prinaša prihajajoča vojna;

6 točk

C pojasniti, kako se ta vpliv zrcali v njihovem ravnanju;

do 6 + do 4 točke

za **pojasnitev**, kako se ta vpliv zrcali v njihovem ravnanju, npr.: Sestre Bennet so si med seboj po starosti in po značaju zelo različne, zato je razumljivo, da različno doživljajo svoj družbeni in družinski položaj in drugače razumejo materina prizadevanja za njihovo čimprejšnjo poroko. Starejši sestri Jane in Elizabeth se svojega položaja dobro zavedata, vendar si obe želita zakon iz ljubezni. Tako Elizabeth celo zavrne bratranca Collinsa, ker se ji zdi puhel in ga nikoli ne bi mogla ljubiti, čeprav bi s privolitvijo v poroko z njim ohranila domačo hišo. Obe si izbereta partnerja, v katerega se zares zaljubita, in tudi oba moška, Bingley in Darcy, jima s svojim odnosom do njiju in njunih bližnjih dokažeta, da ju iskreno ljubita. Najmlajši sestri Kitty in Lydia pa v svoji najstniški razposajenosti razmišljata le, kako bosta ulovili ženina. Ne zamudita nobene družabne prireditve v sosednjem mestecu, kjer je nastanjen vojaški polk s številnimi neporočenimi častniki. Lydia celo neodgovorno pobegne z enim izmed njih, Wickhamom, in s tem skoraj ogrozi družbeni ugled vse družine. Drugačna od sester je le Mary, ki se zaveda, da bo zaradi svoje neprivlačne zunanosti težko našla moža, zato želi svoje pomanjkljivosti nadomestiti z drugimi vrlinami. Tudi sedemnajstletna Erna in petnajstletna Heda sta po značaju različni, zato je razumljivo, da se na spremenjene družbene razmere različno odzivata. Ko se po dveh letih, ki ju preživita v internatu, vrmeta domov, ju preseneti varčno in skromno življenje, ki ga zaradi gospodarske krize in zaradi strahu pred prihajajočo "rjavo nevarnostjo" v hišo uvaja Skobenski. Erna, ki jo je Skobenski s svetovljanstvom in moškostjo očaral že prej, začuti njegovo iskreno skrb za družino, preseneti jo tudi njegov spoštljivi odnos do pokojnega očeta, zato se mu pridruži pri vrtnih opravilih; in ko Skobenski duševno zboli, skrbi zanj še bolj kot mati. Heda pa se novostim v hiši posmehuje in se umika v svoj svet. Na njeno ravnanje pa vpliva bratranec Feliks, ki se po spletu okoliščin znajde v njihovi družini. Mladenič jo s svojim znanjem, bistrostjo, drugačnostjo in judovskim poreklom povsem prevzame, zato začne veliko brati, študirati, razmišljati. Preseneti s svojo prodornostjo in razumevanjem sveta, a tudi z odločenostjo slediti Feliksu, ki se zaradi judovskega porekla odloči za beg;

10 točk

Č presoditi, katero izmed deklet ga je s svojo zrelostjo najbolj in katero najmanj prepričalo;

do 3 + do 3 točke

za **presajo**, katero izmed deklet ga je s svojo zrelostjo najbolj in katero najmanj prepričalo.

6 točk

RAZLAGALNI/INTERPRETATIVNI ESEJ

Jane Austen: Prevzetnost in pristranost (odlomek)

Jane Austin: Prevzetnost in pristranost. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2008. 38–41.

Kandidat je v eseju skušal

A razložiti, kako Elizabeth po prihodu doživi člane družine Bingley;

do 5 točk

za **razlago**, kako Elizabeth doživi člane družine Bingley, npr.: Ko pošlje Jane sestri Elizabeth pismo s sporočilom o svoji bolezni, ta začuti njeno stisko, zato se odpravi peš na tri milje oddaljeno posestvo. Ker se Jane zelo slabo počuti in si želi sestrine bližine, ostane Elizabeth v Netherfieldu in tako lahko bolje spozna svoje gostitelje. Hitro začuti, da je gospod Bingley iskren, plemenit in pozoren človek, kar kaže s svojo resnično skrbjo za Janino bolezen in s spontano ljubeznivostjo do nje, zato se ob njem ne počuti kot vsiljivka. Obe sestri Bingley pa vzbudita v njej odpor zaradi lažne prijaznosti, domišljavosti, plehkosti in ravnodušnosti, kar predvsem začuti iz njunega spraševanja po sestrinem zdravju in iz njunega obnašanja, ko Jane ni več v bližini;

5 točk

B primerjati, kako obiskovalko ocenjujejo prebivalci graščine;

do 8 točk

za **primerjavo**, kako obiskovalko ocenjujejo prebivalci graščine, npr.: Ko se Elizabeth po večerji vrne k Jane, jo sestri začneta obrekovati, v pogovor pa se vključita tudi gospoda. Medtem ko sta ji gospodična Bingley in gospa Hurst izrazito nenaklonjeni, o moških tega ne moremo reči. Obe sestri ji očitata slabo vedenje in se norčujeta iz njene zunanosti, saj je bila Elizabeth ob prihodu v Netherfield blatna in razmršena, ker je do njih prišla peš. Sploh ne razumeta njene skrbi za sestro in menita, da je s svojim obiskom pokazala "priskutno domišljavo neodvisnost" in "izrazito podeželsko zanemarjanje spodobnih navad". Prav nasprotno o njenem obisku misli njun brat. Elizabeth se mu je zdela ob prihodu zelo prikupna in razume njeno početje. Gospod Darcy se kritiki previdno izmika in v pogovor poseže le, ko ga izzove gospodična Bingley, a Elizabeth ni nenaklonjen, kar pove njegova opazka o njenih očeh. Ko pa sestri nazadnje kritizirata tudi sorodstvo svojih gostij, češ da je prostaško in se zato Jane in Elizabeth ne bosta mogli spodobno poročiti, jima Darcy pritrdi, Bingley pa se z njimi najbrž ne strinja, saj je tiho;

(do 4 točke)

za predstavitev brez primerjave;

8 točk

C pojasniti, zakaj je njihovo ocenjevanje Elizabeth različno;

do 6 točk

*za **pojasnitev**, zakaj je njihovo ocenjevanje Elizabeth različno, npr.:* Ker je gospod Bingley Jane iskreno naklonjen, je razumljivo, da je naklonjen tudi njeni sestri. Kot človek, ki sta mu pristnost čustvovanja in iskrenost blizu, začuti njeno neposrednost in občuduje skrb, ki jo je pripeljala v Netherfield, zato ne opazi niti v njenem vedenju niti v njeni zunanosti ničesar, kar bi bilo moteče. Njegovi sestri pa, vsaj tako lahko razberemo iz odlomka, sta zlagani v svoji ljubeznivosti in gostoljubju in sami verjetno nista sposobni storiti kaj zares plemenitega, zato Elizabeth doživljata kot vsiljivko, ki jo je potrebno očrniti. Morda njuni nenaklonjenosti botruje tudi ljubosumje, saj obe čutita bratovo izjemno naklonjenost do obeh sester Bennet, gospodično Bingley pa še posebej moti Darcyjeva tiha simpatija do gostje in išče način, kako bi dokazala, da sestri Bennet nista primerni za "moška, ki v svetu kaj veljata";

6 točk

Č utemeljiti s pomočjo celotne pripovedi, ali se Darcyjeva zadnja trditev v odlomku uresniči;

do 5 točk

*za **utemeljitev**, ali se Darcyjeva zadnja trditev v odlomku uresniči, npr.:* Darcyjeva trditev se ne uresniči. Prav nasprotno. Čeprav sprva celo on s pomočjo sester Bingley prepreči Bingleyjevo zaroko z Jane, se kasneje sam zaljubi v Elizabeth in jo zasnubi. Ta ga najprej zavrne prav zaradi krivice, ki jo je povzročil Jane, in zaradi njegovega nepravičnega ravnanja do njej takrat ljubega prijatelja Wickhama. Ko ji Darcy v pismu prizna svojo negativno vlogo pri posredovanju med Jane in Bingleyjem in ko ji razloži, kaj hudega je Wickham storil njegovi družini, se omehča. Počasi spoznava Darcyjeva iskrena čustva in plemenitost, saj odkrije, da je družino rešil pred sramoto, ki bi jo skoraj povzročila sestra Lydija, ko je neporočena pobegnila z Wickhamom. Poleg tega Darcy z iskreno naklonjenostjo sprejme celo njene sorodnike, ki so v odlomku predmet posmeha. Ko so vse zamere pozabljene, se Elizabeth in Darcy poročita, prav tako se poročita tudi Jane in Bingley, ki sta kljub nasprotovanju njegovih bližnjih njuni zvezi premostila vse ovire. Obe sestri se torej "poročita z moškima, ki v svetu kaj veljata";

5 točk

D komentirati učinkovitost pisateljčine pripovedi glede na njen namen, da v odlomku razgali prevzetnost in pristranost sester Bingley;

do 6 točk

*za **komentar** pisateljčine pripovedi glede na njen namen, da v odlomku razgali prevzetnost in pristranost sester Bingley.*

6 točk

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:

a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,

b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo ustrezno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	6	5	5
449–300	4	4	4
299–150	2	2	1
pod 150	1	1	0

- Enakovredno upoštevamo zapisa Elizabeth/Elisabeth.
- Sklanjanje imen: Bingley – Bingleyja/Bingleya; Darcy – Darcyja/Darcya; Lydia – Lydie/Lydije; Elizabeth – Elizabeth/Elisabethe
- Svojilni pridevniki: Bingley – Bingleyjev/Bingleyev; Darcy – Darcyjev/Darcyev; Lydia – Lydiin/Lydijin; Jane – Janin; Charlotte – Charlottin; Elizabeth – Elizabethin; Lizzy – Lizzyjin.

Upoštevamo enoten zapis v celotni nalogi.